

Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi

2023, 6(4): 555-573.

DOI: [10.26677/TR1010.2023.1218](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1218)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

KAVRAMSAL MAKALE

Dil Bilimci Cevdet Nasuhi Savran'ın Yeni Bilgilere veya Belgelere Göre Hayatı, Eserleri ve Öz Türkçeciliği

*Türk dili, bundan sonra en yüksek değişlerin ve en geniş bilgilerin dili olacaktır.
Cevdet Nasuhi Savran*

Doç. Dr. Ebubekir ERASLAN, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Muğla, e-posta: ebubekireraslan@mu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3713-1242>

Öz

Cevdet Nasuhi Savran; ilk ve orta öğrenimini Türkiye'de tamamladıktan sonra yüksek öğrenimini bitirmek üzere İsviçre'ye gitmiştir. İsviçre'de tıp eğitimini alırken Jön Türk hareketinin İsviçre'deki temsilciliğini yapmış, kurulan cemiyetlerin tek çatı altında toplanmasını sağlamış, İsviçre'de Türk lobciliğinin kurumsallaşmasında önemli hizmetlerde bulunmuş, Balkan Savaşı çıktığı zaman tereddüt etmeden Türkiye'ye gelmiş ve Mehmetçik'in destekçisi olmuş, savaşların bitiminde Türkiye'nin ilk psikiyatristlerinden birisi olarak yurduna dönmüştür. Savran; Türkiye'de hem Darülfunun'da hem de farklı hastanelerde ve birimlerde Cumhuriyet kuruluna kadar çalışmıştır. Ayrıca farklı kurum ve kuruluşlarda kooperatifçilik, bankacılık ve psikoloji derslerini vermiş; yazdığı kitaplar, makaleler ve verdiği konferanslarla Türkiye'de kooperatifçilik alanında farkındalık oluşmasına gayret etmiştir. Cevdet Nasuhi Savran, bilinçli olarak özellikle 1925 yılından itibaren anlaşılır bir Türkçeye yazı yazmaya çalışmış, Birinci Türk Dil Kurultay'ında gönüllü üye olmuş, sonrasında Dil Kurumu bünyesinde kurulan farklı terim komisyonlarında çalışmış, Türk Dil Kurumu'nun üyesi olmuş, öz Türkçeciliğe yönelerek hem uygulamalı hem de teorik olarak Türkçeye hizmet etmiş bir dil bilimcidir.

Anahtar Kelimeler: Cevdet Nasuhi Savran, Dil Bilim, Kooperatif, Tıp, Öz Türkçe.

Makale Gönderme Tarihi: 07.02.2023

Makale Kabul Tarihi: 10.04.2023

Önerilen Atf:

Eraslan, E. (2023). Dil Bilimci Cevdet Nasuhi Savran'ın Yeni Bilgilere veya Belgelere Göre Hayatı, Eserleri ve Öz Türkçeciliği, *Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi*, 6(4): 555-573.

**Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences**

2023, 6(4): 555-573. DOI:[10.26677/TR1010.2023.1218](https://doi.org/10.26677/TR1010.2023.1218)

ISSN: 2667-422X Dergi web sayfası: www.sobibder.org

CONCEPTUAL PAPER

**According To the New Information or Documentation of The Linguist Cevdet
Nasuhi Savran, His Life, Works and His Own Turkish Language**

Associate Prof. Dr Ebubekir ERASLAN, Muğla Sıtkı Koçman University, Faculty of Literature, Muğla, e-mail: ebubekireraslan@mu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3713-1242>

Abstract

Savran went to Switzerland to finish his load-shape education after completing his first and medium education in Turkey. While studying medicine in Switzerland, Jon has represented the Turkish movement in Switzerland, has established communities under one roof, has made important services in the institutionalization of Turkish lobbying in Switzerland, has arrived in Turkey without hesitation at the time of the Balkan War and became a supporter of Mehmetcik, and has returned home to Turkey's first psychiatrists at the end of the wars. He worked in Turkey, both in Darulfunun and in different hospitals and units, to the Republic Council. He has given co-operatives, banking and psychology courses in different institutions and organizations; he has tried to raise awareness in the field of co-operation in Turkey with books, articles and conferences he has written. In addition, Savran deliberately 1925 tried to write with an understandable Turkish language writer, volunteered at the first Turkish Language Council, then worked in different term commissions established within the Language Institute, became a member of the Turkish Language Association, He is a linguist who has served both practical and theoretical Turkish-language by directing to Turkish-language.

Keywords: Cevdet Nasuhi Savran, Linguistic, Cooperative, Medicine, Oz Türkçe.

Received: 07.02.2023

Accepted: 10.04.2023

Suggested Citation:

Eraslan, E. (2023). According To the New Information or Documentation of The Linguist Cevdet Nasuhi Savran, His Life, Works and His Own Turkish Language, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(4): 555-573.

GİRİŞ

Yazılı belgeleri VIII. yüzyıldan itibaren düzenli olarak takip edilebilen Türkçe, Türklerin yönünü ve ufkunu Batı'ya çevirmesiyle birlikte birtakım değişikliklere uğramaya başlamıştır. Özellikle XIII. yüzyıldan itibaren Türkçede; Kuzeydoğu ve Batı (Güneybatı) Türkçesi şeklinde adlandırılan iki yazı dili ortaya çıkmıştır. XV. yüzyıldan itibaren de Türk yazı dili; Kuzey (Kıpçak), Doğu (Çağatay) ve Batı (Osmanlı) şeklinde adlandırılan üç kol hâline gelmiştir (Buran ve Alkaya, 2013:14) Bu kollardan bir tanesi olan, Türkiye Türklerinin kullandıkları Türkçe; günümüze kadar gelerek 85 milyondan fazla insanın yazı ve konuşma dili hâline gelmiştir.

Orhun Yazıtları'nda görülen sade dilin; Türklerin Batı'ya göçmeleriyle birlikte yabancı dillerle karşılaşma ve yabancı kültürlerle etkileşme neticesinde söz varlığı açısından XV. yüzyıldan sonra özellikle yazı dilinde Arapça ve Farsçanın hâkim olduğu görülmüş, sadece Türkçe fiillerin yazıda rastlanıldığı bir dile doğru evrilme yaşadığı ve bu durumun XVII.-XVIII yüzyılda en ağır dönemine girdiği bilinmektedir. Bu yüzyıllardan sonra özellikle de Devlet'in gücünü kaybetmesiyle birlikte yazı dilinde bazı sadeleş(tir)me düşünceleri dillendirilmiş; bunlar Tanzimat aydınlarının eylemleriyle değil söylemleriyle yerine getirilmeye çalışılmışsa da uygulamada istenilen sonuçlara ulaşılamamış, 1911'deki Yeni Lisan hareketine kadar bu konuya yeterli bir ivme kazandırılmamıştır (bkz. Daşdemir, 2013). Ayrıca Balkan/Dünya/Kurtuluş Savaşları sebebiyle de istenilen neticenin alınması ötelenmiş ve Türkçenin sadeleş(tiril)mesi (öz Türkçecilik) meselesinin çözümü Cumhuriyet'e intikal etmiştir.

Cumhuriyet; Türk dilinin herkes tarafından kolayca öğrenilmesi için harekete geçmiş, alfabe değişikliği yapmış, Türkçenin sadeleştirilmesi ve yazı dilinin konuşma diline azamî düzeyde yaklaştırılması için çeşitli faaliyetlerde bulunmuş, derleme ve tarama faaliyetlerine girişmiş, Türkçenin zenginliğini ortaya çıkarmak ve sürekli olarak bunu araştırmak ve incelemek üzere Türk Dil Kurumu'nu kurmuştur.

Arılaştırma/sadeleştirme/arındırma, sonraki yıllarda yaşayan dil/Osmanlıca (Osmanlı Türkçesi) veya tasfiyecilik/uydurmacılık denilen ve Türkçenin sadeleştirilmesine dayanan öz Türkçecilikte - yöntem farklı olsa da - herkesin amacı ve hedefi Türkçeyi konuşurken ve özellikle de yazarken genelin anlayabileceği bir hâle getirmek olmuştur.

Literatüre bakıldığı zaman öz Türkçeyle ilgili olarak yayınların TDK'nin kurulmasıyla birlikte başladığı ([y.y.], 1934; Orbay, 1935; Ragıp Özdemir, 1938; Karaabalı, 1946; Özdemir, 1969; Karaalioğlu, 1975) ve günümüzde hâlâ devam ettiği gözlemlenmektedir (Püsküllüoğlu, 1994; 2002; Erciyas, 2016; Konal, 2019; Örücü-Çakmak, 2020).

Cevdet Nasuhi Savran, yaşadığı dönemin taşra şehri olan Muğla'dan İsviçre'ye tıp eğitimi için gitmiş; Türkiye'ye döndükten sonra hekimlik görevini yapmış bir entelektüeldir. Cevdet Nasuhi Savran, 1927 yılında Ankara'ya taşınmıştır. Burada aldığı resmî görevleri, Cumhuriyet'e ve onun ideolojisine gönülden bağlılığı gibi sebeplerle sade dille yazı yazma, yazı dilinin konuşma diline yaklaştırılması esasına dayalı öz Türkçecilik hareketinin bilfiil destekçisi ve bizzat uygulayıcısı olmuş; Birinci Türk Dil Kurultayı'na gönüllü olarak katılmış, TDK'nin kurulmasında görev almış, yabancı kökenli terimlere Türkçe karşılık bulunulması için oluşturulan komisyonlarda vazifelendirilmiş, gazetelerde okurlardan gelen sorulara karşı yabancı sözcüklere bulduğu öz Türkçe sözleri yayınlamış, TDK'nin de üyesi olmuş bir dil bilimcidir.

Çalışmanın amacı yeni bilgi ve belgelere göre oldukça velut bir kalem olan Dr. Cevdet Nasuhi Savran'ın hayatını ve de eserlerini tespit etmek; onun dil bilimci kimliğini vurgulamak ve öz Türkçeciliğe olan katkısını bilimsel olarak ortaya çıkarmaktır. Böylelikle asıl mesleği hekimlik

olan, Türk milliyetçiliğinin kurumsallaşmasında ve propagandasında faaliyet gösteren, kooperatifçilikle ilgilenen ve çok iyi bir hatip olan Savran'ın çok kimlikliğini ve yönlülüğünü beyan ederek vefatından seksen sene sonra onu ve bilimsel mirasını tekrar hatırlamak ve de bunu kamuoyuna hatırlatmaktır.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi metodu kullanılmıştır. Bu metotla yazarın hayatı ve eserleri, yeni bilgi ve belgelere göre bir bütünlük içerisinde değerlendirilerek oluşturulmuş; ardından pek çok kütüphane ve arşiv taranarak güncel ve net literatür ışığında Cevdet Nasuhi Savran'ın bilimsel mirası ortaya çıkarılmıştır. Ardından çalışmanın ikinci yönü olan Savran'ın öz Türkçeciliğini tespit edebilmek için yazarın *Kooperatif Yitirenler ve Bitirenler Davası; Bir Rapor Üç Konferans, Kooperatifçilik, Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı* adlı eserlerinden tarama yöntemiyle derlenen öz Türkçe sözcüklerin; *Öz Türkçe* (2002) ve *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)'te yer alıp almadıklarına bakılması düşünülmüştür. Söz konusu kitapların bütününe veya müstakil olarak herhangi birisinin incelenmesi bir makale boyutunu aşabileceğinden ortak bir kanaate daha doğru bir şekilde varılabilmesi, yazarın eserlerinde kullandığı dilin yıllar içerisindeki değişikliğini varlığını veya yokluğunu kısa ve öz bir şekilde tespit edilebilmesi, çalışma sınırlılığı gibi nedenlerle sadece ilgili kitaplarının ön sözlerinden iktifa edilmesinin yeterli olabileceği düşünülmüştür. Söz konusu ön sözlerden oluşan söz varlığından taranan 29 sözcüğün tamamının *Öz Türkçe Sözlük* (2002) ve *Güncel Türkçe Sözlük* (2023) derlemelerinde yer alıp almadığına değinilecek, bu sözcüklerden sözü edilen iki derlemde yer almayan üç birimin morfolojik olarak analizi yapılacak, diğer sözcüklerin de kısa bir şekilde morfolojik, semantik ve etimolojik değerlendirilmesi yapılacaktır.

BULGULAR ve YORUM

Cevdet Nasuhi Savran

Cevdet Nasuhi Savran'ın Hayatı

Cevdet Nasuhi Savran, 1888 yılında Muğla'nın Köyceğiz ilçesinin Yüksekum beldesinde Hacı Nasullah Hacı Halil Efendi'nin oğlu olarak dünyaya gelmiştir (Atasagun, 1944:4; Haksnes, 2010; Vatandaş, 2020:147). Adı bazı kayıtlarda *Cevdet Nasuh oğlu/Nasuhoglu Cevdet* olarak da kaydedilmektedir (Yurtçular Yasası, 1914; Kieser, 2008). Muğlalı Hacı Nasuhogulları; deve kervanlarıyla Aydın-Muğla ticaret yolunu ellerinde tutmaya çalışırken kendi içlerinden fişkıran parlak zekâdaki oğullarını zorla bu kervanların başında tutmak istememişler, onu Avrupa'ya kadar uzanacak bilim kervanına katmayı tercih etmişlerdir (Akt. Türkeş, 2019a).

Cevdet Nasuhi; ilk, orta ve lise öğrenimini Muğla ve İzmir'de tamamlamıştır. 1934 yılının aralık ayında Savran soyadını almıştır (Ulus Gazetesi, 4 Aralık 1934; Kurun Gazetesi, 31 Ocak 1935). Ardından İsviçre'nin Cenevre şehrine giderek 1876 yılından beri tıp eğitimi veren Cenevre Tıp Fakültesi'ne kaydolmuş, burada 7 yıl öğrenim görmüştür (Haksnes, 2010).

Cevdet Nasuhi, eğitimi için Muğla'dan İsviçre'ye giderken nişanlısı Hadiye Hanım'dan ayrılmak zorunda kalması üzerine nişanlısına ithafen Muğla'nın ünlü Muğla Zeybeği Türküsü'nü kaleme almıştır (Altınsoy, 2018: 275; Türkeş, 2019b; Vatandaş, 2020:148):

Alı Da Verin Barıdımı Saçmama

*Alı da verin benim barıd(ı)ma saçmama
Üç gün de kaldı şu Muğla'dan saçmama
Gurbet sebep oldu yarıdan ayrı galmama*

*Aman da aman yaylada bülbül ötmesin
Aman benim yârim gurbet ile gitmesin*

*Aman garanfili saksılada guruttum
Suyunu da billurlarda durulttum
Aman ben yârimin sımasını unuttum
Aman da aman yaylada bülbül ötmesin
Aman benim yârim gurbet ile gitmesin*

Yukarıda sözleri yer alan türkü 1920'li yılların başında bestelenmiştir. Ezginin söz ve müziği Muzaffer Sarısözen tarafından 1942 yılında Kazdağlıların Raziye Gülten (İraz Ana) ve Galip Birgili'den derlenerek TRT arşivine 397 repertuvar numarasıyla kaydedilmiştir (Altınsoy, 2018: 275-276; <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/muzaffer-sarisozen-1899-1963/?pdf=3447>).

Resim 1: Doktor Cevdet Nasuhi Savran'ın yöresel kıyafetiyle çekilmiş ve günümüze kadar ulaşabilmiş ender fotoğraflarından birisi.

Kaynak: (Türkeş, 2019b).

Cenevre, 1911 yılında Jön Türk hareketinin Paris'ten sonraki ikinci büyük merkezi hâline gelmiştir (Türkeş, 2019a, 2019b). Cevdet Nasuhi bir tıbbiyeli olarak gittiği İsviçre'nin Cenevre kentinde kurulan Türk Yurdu Cemiyeti'nde yer almış, Cenevre'de 15 Nisan 1911 tarihinde Osmanlı Kütüphanesi'ni kurmuştur (Türkeş, 2019a). Bu kütüphane daha sonradan Cenevre Türk Yurdu olarak ad değiştirmiştir (Türkeş, 2003). 21 Ekim 1911 tarihinde kurulan Cenevre Türk Yurdu ile 19 Kasım 1911 tarihinde kurulan Lozan Türk Yurdu; Lozan'ın Grand Mont Köyü'nde 27 Aralık 1911'de Birinci Yurtçular Derneği'nde toplanmışlardır. Cevdet Nasuhi, bu yurtların Lozan ve Neuchatel (Nöşatel) Türk Yurdu çatısı altında birleşmelerini sağlamıştır (https://www5.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html, Lozan Türk Yurdu Muharrerat ve Zabt-ı Sabık Defteri, 1911). Birinci dernek toplantısından bir gün sonra Cevdet Nasuhi, Cenevre

Türk Yurdu'nda *Milliyet Nereden Doğar? Bize Milliyetçilik Lazım Mı?* adı altında iki önemli konferans vermiştir (Yurtçular Yasası, 1914; Özüçetin, 1997; Kieser, 2008). İkinci Yurtçular Derneği, 28 Mayıs 1913 tarihinde Cenevre civarındaki Petit Lanci Köyü'nde toplanmıştır. Toplantıda derneğin merkezinin Cenevre şehri olması kararlaştırılmış, Cenevre Türk Yurdu delegesi olarak Cevdet Nasuhi de bu toplantıya katılmıştır. Toplantıda Lozan, Neuchatel (Nöşatel), Paris Türk Yurtları'ndan pek çok delege hazır bulunmuştur. Bu toplantının açılışını Cevdet Nasuhi yapmış ve Ziya Gökalp'in

Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan

Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir Turan

dizelerini okuyarak sözlerine başlamış (Yurtçular Yasası, 1914; Orkun, 1977; Özüçetin, 1997; İvgin 1985:26) ve devamında "Bir yurtçu, ulu ve ünlü mazimizi diriltmeye, asırlaştırmaya müvekkel, parlak ve mevut atimizi yakınlaştırmaya mebus büyük millî dileğin irfan ve imanıyla aşılacaktır" demiştir (Yurtçular Yasası, 1914; İvgin, 1985:27). Yapılan diğer toplantılarda da çeşitli konuşmalar yapılmıştır (Yurtçular Yasası, 1914; Lozan Türk Yurdu Muharrerat ve Zabt-ı Sabık Defteri, 1911; İvgin, 1985:27). Son toplantıda Cevdet Nasuhi'nin bizzat kaleme aldığı Yurtçular Derneği'nin yasası kabul edilmiştir. Yasanın diğerlerine nazaran önemli olan 2. maddesi şöyledir: "Türk yurtçuluğunun mefkûresi Türklük âleminde içtimaî inkılap esasları hazırlamak ve onu mazisini, ananesini, milliyetini, müdrük bir hâle getirmeye çalışmaktır." (İvgin 1985:27-28). Cevdet Nasuhi'nin, Türk kadınının durumu ile ilgili yapılan bir toplantıdaki konuşmasında Halide Edip (1884-1964)'in kadın haklarına ilişkin görüşlerini içeren bir mektubu okuduğu toplantı tutanaklarından anlaşılmaktadır (Yurtçular Yasası, 1914; Sarı, 2016).

Cevdet Nasuhi; Cenevre'ye gelen her öğrenciye oda, pansiyon aramış; okullar hakkında onlara malumat vermiş; elinden gelen yardımını kimseden esirgememiştir. Bir ara babası kendisine para göndermeyince Cenevre'de Türk ailelerinin çocuklarına Türkçe dersler vererek hayatını idame ettirmek yoluna gitmiş, bu yolla buradaki Türk ailelerinin birlikte hareket edebilme olanağı kazanmıştır (Atasagun, 1944:4; İvgin, 1985:27-28; <https://www.turkudostlari.net/kimdir.asp?kim=1091>, Bulut ve Özcan, 2013:5-6). Bu ve buna benzer faaliyetleriyle birlikte Cevdet Nasuhi; İsviçre'deki Türk lobiciliğinin en önünde yer almış, çeşitli lobicilik faaliyetlere girişmiştir. Cevdet Nasuhi'nin iyi bir hatip ve teşkilatçı bir kimse olduğu da yaptıklarından anlaşılmaktadır.

Cenevre'de nöroloji eğitimi gören Cevdet Nasuhi, burada daha sonra hocası olacak Bakırköy Akıl ve Sinir Hastanesi'nin kurucusu Profesör Doktor *Mazhar Osman* (1884- 1951) ile tanışmıştır (Türkeş, 2019a; 2019b). Ayrıca yine burada eski Başbakanlardan Şükrü Saraçoğlu (1856-1953), Dış İşleri Bakanı Ord. Prof. Dr. *Mehmet Fuat Köprülü* (1890-1966) ve Türk ansiklopediciliğinin öncülerinden İbrahim Alaeddin Gövsa (1889- 1949) ile yakın arkadaşlıklar kurmuştur (Türkeş, 2019a; Vatandaş, 2020:148). Cevdet Nasuhi; bir vatansaver olarak Balkan Savaşları'nda eğitimini yarıda bırakarak yurda dönmüş, savaş bitene kadar (8 Ekim 1912-29 Eylül 1913) Darülfünun Hastanesi'nde Mehmetçik'e destek olmuştur (Özcan ve Bulut, 2013:5-6).

Cevdet Nasuhi; 1916 yılında Cenevre Tıp Fakültesi'nden mezun olduktan sonra Türkiye'ye dönmüş; İstanbul Şişli Fransız Hastanesi'nde Mazhar Osman'ın asistanı olarak çalışmaya başlamış; bir yandan da o dönemde İstanbul Darülfünü'nda ruhiyat hocalığı (psikoloji) yapmış ve deneysel psikoloji derslerini vermiştir (Atasagun, 1944:5; Kocabaş, 2010:187). Ayrıca Darülfünun'da çeşitli konferanslar vermek suretiyle İsviçre'de başladığı konferans verme geleneğine de İstanbul'da devam etmiştir. İstanbul Darülfünunu'nda 1915 kış döneminde ders

vermeye başlayan Dr. Georg Anschütz'e, Cevdet Nasuhi, yardımcılık ve çevirmenlik yapmış; diğer derslerine ek olarak fizyolojik psikoloji derslerini de okutmuştur (Özcan ve Bulut, 2013:5-6). Ayrıca Cevdet Nasuhi, Türkiye'nin ilk Nöropsikiyatri dergisi olan "Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri" (1916-1918) adlı süreli yayında yedi adet bilimsel vaka ve analizini yayınlamıştır (Nazlier, 2021).

Cevdet Nasuhi, Darülfünun tarafından 1918'de Münih Felsefe Fakültesi'ne psikoloji doktorası yapmak üzere gönderilmiştir (Atasagun, 1944:4; İvgin 1985:27). Ancak mütareke yıllarının en sıkıntılı zamanlarına denk gelen Münih günleri ve eğitimi, onu zorlamış; iki yıllık eğitimden sonra 1921'de doktora eğitimini tamamlamadan yurda dönmek zorunda kalmıştır. Döndükten kısa bir süre serbest hekimlik yapmayı denemiş, sonra kendisi için radikal bir karar alarak hekimlik mesleğini bırakmış; İstanbul'dan ayrılarak eşinin memleketi olan Çanakkale'ye yerleşerek tarımla uğraşmaya başlamıştır (Özcan ve Bulut, 2013:5-6).

Cevdet Nasuhi; Çanakkale (Ezine)'de bir kez daha toprak kokusuyla büyümüş ve büyülenmiştir. Toprak kokusu, onun için âdeta bir anne kokusudur. Toprak herkesin ve her şeyin anasıdır. Cevdet Nasuhi; kitabı, zihinle yaşamayı bir tarafa bırakınca bu ana kucağına atılmış ve onun büyüünde emniyet aramıştır. Dört yıl bilfiil çiftçilik yapmıştır. Altın sarısı tütünlerini yetiştirmek için kendi koluyla çalışmış, tarlanın dikenini çöğürünü kendi eliyle temizlemiştir. Hendeği kendi eliyle kazmış, fidelerini yetiştirmiş, tarlaya dikmiş, sulamış, çapalamış, yaprağı kırmış, sıraya geçirmiş, dizmiş, kurutmuş, geceleri tütünlerinin başucunda nöbet tutmuş, damlara ve tavanlara asılı dizilerini korumak için farelerle savaşmış, işçilerle yan yana ve omuz omuza çalışmıştır (Saka, 1964:9).

Vatana ve millete hizmet etme aşkı ağır basan Cevdet Nasuhi, 1927'de Çanakkale'den Ankara'ya gelmiş ve Gazi Terbiye Enstitüsü, Orta Muallim Mektebi'nde psikoloji hocalığına başlamıştır (Atasagun, 1944:4; Kocabaş, 2010:188; Türkes, 2019b). Gazi Terbiye Enstitüsü'nde 1928 yılında psikoloji hocası iken şöyle demiştir:

"Hastalıklara karşı koymak, kuraklığı az zararlarla atlatmak, ekinleri zamanında toplamak ve süratle ambarlara yerleştirmek, çekirgelerle, kargalarla ve yer altı hayvanlarıyla savaşmak vesaire Türkiye'nin başlıca işlerindedir. Bunlara çare bulunamamasının sebebi her çiftçinin bu işlerle birer birer uğraşmasındandır. Hâlbuki bu meseleleri en iyi olarak birleşmelerle, dayanışmalarla, kooperatiflerle halletmek mümkündür. Eğer köylüler mukadderatlarını birbirine bağlarsa bu büyük davalar gelecekte kolaylıkla çözülebilir" (Cevdet Nasuhi, 1929; Kanad, 1946b:17; İvgin, 1985:26).

1927 yılında; 17 yıl süre ile sürdüreceği Ziraat Bankası'nın idare meclisi azalığına seçilmiş (Saka, 1964:8), ölümüne kadar da bu görevini sürdürmüştür (Atasagun, 1944:5; Hakses, 2010; Vatandaş, 2020:149). Ziraat Bankası'nın 1929-1930 yılları arasında idare meclis başkanlığı (Atasagun, 1944:5; İvgin, 1985:26; Kocabaş, 2010:188), bir süre de reis vekilliği görevini ifa etmiştir (Kurun Gazetesi, 6 Ekim 1935). Ankara'da geçirdiği bu yıllarda, kısa bir süre ile Çocuk Esirgeme Kurumu'nun muamelat müdürlüğü görevini de üstlenmiştir.

Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun 27 Ocak 1934 tarihinde Ankara'ya naklinden sonra Türk Kooperatifçilik Cemiyeti'nin önde gelenleriyle birlikte başvekil İsmet (İnönü)'yü ziyaret etmiştir (Akşam Gazetesi, 27 Ocak 1934). Cemiyet'in fahri reisliğine dönemin İktisat Bakanı Celal (Bayar) seçilmiştir (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 06 Ocak 1934; Saka, 1967b:4). 3202 sayılı kanununun 30. maddesi mucibince 17 Şubat 1936 ile 27 Mart 1937 arasında Türk Kooperatifçilik Kurumu'ndaki ilk başkanlığını yapmış (Atasagun, 1944:5), ikinci başkanlığını 16 Nisan 1943 ile vefatına kadar

sürdürmüştür (İvgin, 1985:26-28). Kurum, ilk kongresini 21 Aralık 1944-25 Aralık 1944 tarihleri arasında düzenlemiştir (Kocabaş, 2010:192).

Savran'ın kooperatifçilik sahasındaki çalışmaları 1927 yılında Ziraat Bankası meclis azası (Efe, 1944:2) olduktan sonra başlamıştır (Atasagun, 1944:4). Ezine'de 1923-1927 yılları zarfındaki kooperatifçilik hayatı; kooperatifçilik ve kooperatifçilik görüşünün doğmasına ve gelişmesine neden olmuş, bu durum onu yavaş yavaş bilimsel kooperatifçiliğe de yöneltmiştir (Atasagun, 1944:4; Kanad, 1944a). Tam da bu dönemde Avrupa'da bankacılık ve kooperatifçilik hakkında incelemelerde bulunmak üzere kendisine ve iki arkadaşına [Ahmet Şükrü Ataman (1882-1955) Suphi Taner] 27 Haziran 1928 tarihinde diplomatik pasaport verilmiş (DABCA-30-18-1; Efe, 1944:2; Atasagun, 1944:4); Balkan ülkeleri başta olmak üzere İtalya ve Almanya'da yaptığı kooperatifçilik teknik gezisi, Savran'ın kooperatifçilik uygulamaları hakkındaki görüş ve düşüncelerinin gelişmesine ve de olgunlaşmasına yardımcı olmuştur (İvgin, 1985:26-28). Bu geziden elde ettiği birikimden sonra 1470 sayılı tarım kredi kooperatifleri kanununun hazırlanmasında görev almıştır (Efe, 1944:3; Özcan ve Bulut, 2013:5-6).

1928 yılında Ziraat Bankası'nın yardımıyla kooperatif faaliyetlerini tespit ve tanımak amacıyla anket uygulamış ve anket sonuçlarıyla kooperatif düşüncelerini, 1929 yılında *Kooperatifçilik Bitirenler ve Yitirenler Davası* adı eseriyle kamuoyuyla paylaşmıştır (Atasagun, 1944:5; İvgin, 1985:26-28; Kocabaş, 2010:188). Yapmış olduğu bu anketin dışında Savran; Türkiye'deki kredi ve satış kooperatifçiliğini incelemek amacıyla İzmir Ziraat Bankası iktisat muntaka müdürü İsmail Hakkı Bey'le birlikte Urla, Çeşme, Seferihisar, Alaçatı, Ödemiş, Tire, Kuşadası, Bergama'ya giderek ilk senede ne kadar başarılı olduklarını ve bundan sonra ne kadar başarılı olabileceklerini araştırma yoluna gitmiştir (Anadolu Gazetesi, 21 Mayıs 1930-30 Mayıs 1930- 01 Haziran 1930; Akşam Gazetesi, 1 Haziran 1930).

Kooperatifçiliği her şeyden önce bir öğretme, terbiye etme, yol gösterme davası olarak gören Savran; iktisat, kooperatifçilik ve bankacılık alanlarında hem Orta ve Batı Avrupa hem de Balkan literatürünü çok iyi öğrenmiş ve bunu çok iyi bellemiştir. Savran; çiftçilerin bir araya gelerek ürettiklerini birleştirip satmalarını, bunları ekonomiye doğrudan kazandırmalarını, kooperatiflerin şehirlerin münasip her semtinde mağazalar açmalarını ve bu mağazaların yönetimlerinin her semtte kurulacak kooperatiflere bırakılmasını ve kooperatifin toptancı mağaza veya federasyon fonksiyonu üstlenmesini, kooperatif bankasının kurulması gerektiğini savunarak kooperatifçiliğin hem nazari hem de tatbiki yönünde kuvvetli izler bırakmış, iş ve düşünceyi paralel yürütmüş aydın kooperatifçilerimizden birisi (Saka, 1964:8) olmuştur.

Savran; 1927 ile 1933 yılları arasında Ziraat Bankası'nın açtığı bankacılık kurslarında kooperatifçilik (Efe, 1944:3; Atasagun, 1944:5), 1942 ile 1943 yılları arasında kooperatif memurları yetiştirme kurslarında iktisat derslerini vermiştir (Atasagun, 1944:5; İvgin, 1985:26-28). Bu dönemde tasarruf ve yerli malı, Merkez Bankaları, devlet bankası, iç borçlanma, dâhilî istikraz (borçlanma), ikramiyedeki istikraz (borçlanma) gibi konularda verdiği konferansların haberleri dönemin gazetelerinde yer almıştır (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 19 Aralık 1930-8 Mart 1931-31 Mart 1931-22 Mart 1933-21 Nisan 1933-24 Nisan 1933). Hatta yıllar sonra Merkez Bankası (2022), yayınladığı raporda onun görüşlerine yer vermiştir (<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/5ad2e20a-6e8a-4282-809f-b1da6d0b9c72/01.pdf?MOD=AJPERES>).

Yayıncılık konusunda çok üretken olan Cevdet Nasuhi Savran'ın, çok sayıda gazete/dergi yazısı bulunmaktadır. Özellikle hekimlik mesleğinin icabeti olarak öncelikle tıp alanında yazılar

çıkarmış (Erkoç, 2009; Artvinli, 2022), 1927 sonrasında da iktisadî (kooperatifçilik, bankacılık) konulara yönelmiştir. Hâlâ yayını devam eden Karınca Kooperatif Postası Dergisi, Haziran 1934 tarihinde onun girişimleriyle çıkarılmaya başlanmıştır (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 17 Haziran 1934, Kocabaş, 2010:191).

Resim 2: Cevdet Nasuhi Savran'ın kurucusu, isim babası ve yıllarca yazarı olarak görev yaptığı Karınca Kooperatif Postası Dergisi'nin yazarın vefatı üzerine çıkardığı özel sayının kapağı.

Kaynak: (İvgin, 1985).

Savran; Ankara Halkevi'nin neşriyat ve kütüphane komitesi üyeliğiyle (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 10 Şubat 1934), kitapsayar ve neşriyat komitesi üyeliği görevlerini yerine getirmiştir (Ulus Gazetesi, 2 Mart 1936). Ayrıca Cumhuriyet'in 10. yılını kutlama etkinlikleri kapsamında düzenlenecek organizasyonların planlanacağı inşaat ve konferans komitesine seçilmiştir (Vakit Gazetesi, 24 Temmuz 1933; Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 23 Temmuz 1933). Cumhuriyet'in 10. yılını kutlama etkinlikleri kapsamında Ankara'da kurulan kürsülerde "Geçen on yılın bütün bir saltanat devri ile mukayesesini yaptığı, bir inkılap kronolojisini çizdiği, pürüzsüz ve ülkülü bir dille halkı heyecanlandırdığı" şeklindeki haberler, dönemin gazetelerinde geçmektedir (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 30 Ekim 1933; Vakit Gazetesi, 31 Kasım 1933).

Cevdet Nasuhi Savran'ın Eserleri

Cevdet Nasuhi Savran'ın Bildirileri

Savran'ın sunduğu bildirisi şudur:

- Ziraî Kooperatifçiliğimiz, Birinci Ziraat Kongresi İhtisas Raporları, İstanbul: Milli İktisat ve Tasarruf Cemiyeti Yayınları, 1931, ss. 1930-1951.

Cevdet Nasuhi Savran'ın Kitapları

Cevdet Nasuhi'nin yazdığı kitaplar şunlardır:

- Kooperatif Yetirenler ve Bitirenler Davası, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası, 1929.
- Bir Rapor Üç Konferans, İstanbul: Ahmet İhsan Matbaası, 1931.

- Ecnebi Memleketlerde İstatistik Teşkilatı 2 - İtalya, Ankara: Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, 1934¹.
- Kooperatifçilik, Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı, Ankara: Ulus Matbaası, 1935.

Cevdet Nasuhi Savran'ın Konferansları

Savran'ın metni de bugüne ulaşmış olan verdiği konferanslar aşağıdakilerdir:

- Milliyet Nereden Doğar?, 1911,
- Bize Milliyetçilik Lazım Mı?, 1911,
- Kooperatifin İlmihali, 1931,
- Devlet Bankası Nedir?, 1931.

Cevdet Nasuhi Savran'ın Makaleleri

Cevdet Nasuhi Savran'ın tespit edilebilen makaleleri kronolojik olarak şöyledir:

- İçtimai Hayatımızda Cünun (Buhraniyat Hakkında), Tedrisat Mecmuası, 12 (59), ss. 127-132, 1912.
- Evlat Katline Ait İki Vaka, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 2, ss. 3-10, 1917
- İki Hüsnaiyet-i Ruhiye Vakası, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 3, ss. 6-21, 1917.
- Sevgili Katilleri ve Aşk ile Cinayetın Münasebetleri, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 4, ss. 9-18, 1917.
- Peuerilizme, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 5, ss. 6-10, 1917.
- Geçen Senenin Cevdel-i Mesaisi, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 7, ss. 3-4, 1917.
- Bir Hallüsinöz Vakası, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 7, ss. 18-20, 1917.
- Paranoiayı Atehli Bir Hastada İddia-i Uluhiyet Hezeyanlarının İnkişafı, Şişli Müessesesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri, s. 9, ss. 9-16, 1917.
- Tababet-i Akliyede Seroloji I, İstanbul Seririyatı Mecmuası, s. 13, ss. 338-342, 1921.
- Tababet-i Akliyede Seroloji II, İstanbul Seririyatı Mecmuası, s. 9, ss. 197-203, 1921.
- Cümle-i Asabiye Frengisinde Yeni Teamüller, İstanbul Seririyatı Mecmuası, s. 11, ss. 262-266, 1921.
- Kooperatifin İlmihali, Türk Kooperatifçisi Dergisi, s. 13, ss. 34-39, 1931.
- Kredi Kooperatifleri, Ekonomi ve Finans Mecmuası, s. 5, ss. 83-85, 1931.
- Merkez Bankası, Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 10 Nisan 1931 tarihi sayısını.
- Merkez Bankası, Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 11 Nisan 1931 tarihi sayıları.
- Merkez Bankası, Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 12 Nisan 1931 tarihi sayıları.
- İç Ödünçlenme Hakkında, Taşpınar Afyon Halkevi Dergisi, s. 7, ss. 160-164, 1933.
- Halkevinin Çatısı Altında, Ülkü Dergisi, s. 2, ss. 194-197, 1933.
- Kooperatif Nedir?, Karınca Kooperatif Postası, 1 (1), 1934.
- Kooperatif Ahlakı, Karınca Kooperatif Postası, 1 (2), 1934.
- Mersin Kooperatifçileri Arasında, Karınca Kooperatif Postası, 1 (2), 1934.
- Köylünün Diliyle Konuşmak, Karınca Kooperatif Postası, 1 (3), 1934.

¹ Eser, İtalyancadan Türkçeye çevrilmiştir.

- Dört Kooperatifi Ziyaret - Balıkesir-Ezine Yolu Üzerinde, Karınca Kooperatif Postası, 1 (4), 1934.
- Köyde Okuma-Yazma, Karınca Kooperatif Postası, 1 (4), 1934.
- Onuncu Yıldan Öğrendiklerimiz, Karınca Kooperatif Postası, 1 (6), 1934.
- Kooperatif Bekleyen Köyler, Karınca Kooperatif Postası, 1 (7), 1934.
- Kamanlığa Şavası, Çığır Dergisi, s. 31, ss. 300, 1935.
- Kooperatifçilikte Genel Durumumuz, Karınca Kooperatif Postası, 1 (8), 1935.
- Kooperatif Alışverişçiyi De Yetişkinleştirir, Karınca Kooperatif Postası, 1 (9), 1935.
- Köylünün Evi, Karınca Kooperatif Postası, 1 (10), 1935.
- Kooperatifte Geri Verme, Karınca Kooperatif Postası, 1 (11-12), 1935.
- Nüfus Sayımı, Kurun Gazetesi, 6 Ekim 1935 tarihli sayısı.
- Yurdun Bucaklarından Katrancı Köyü, Karınca Kooperatif Postası, 2 (13-17), 1935.
- Kooperatif Anlayışımız, Karınca Kooperatif Postası, Ankara, 9 (77-78), 1943.
- Hak İstemeyi Bilen Vatandaş, Karınca Kooperatif Postası, 9 (82-83), 1943.
- Tarım Kredi Kooperatiflerinden Köy Bankalarına Doğru, Karınca Kooperatif Postası, 10 (85-86), 1944.
- Kooperatif Ortağının Alakası Kooperatifin Muvaffakiyetinde Temel Taşlar, Karınca Kooperatif Postası, 10 (87), 1944.
- Psikolojik Münasebetleri Bakımından İtiyat ve Tasarruf, Karınca Kooperatif Postası, 45 (498), 1978.²

Öz Türkçecilik

Kubbealtı Lugati (2023), Öz Türkçe için şu tanımı yapmaktadır: “İçine yabancı bir unsur karışmamış olan, arı, saf, hâlis”. Neyin yabancı olduğu neyin de yabancı unsur olmadığı belirtilmediği bu tanım bilgisinden - yazılmamış olsa da -kastedilmek istenenin herhangi bir dilde köken bakımından o dilin dışındaki sözcüklere yer verilmemesinin çıkarılması gerektiği düşünülmektedir.

Türkçe, VIII. yüzyıldan beri yazı dili olarak kullanılmaktadır. İslamiyet’in etkisiyle Türkçede görülmeye başlayan Arapça ve Farsçanın etkisi, İstanbul’un fethiyle birlikte zirveye çıkmış, XVII-XVIII yüzyılda neredeyse sadece Türkçe fiillerin yer aldığı bir üçüzlü dil Osmanlıca ortaya çıkmıştır. Üstelik bu dönemde yazı diline sanat yapmak gayesi de eklenmiş, birkaç sayfa süren uzun cümleler; yazı diline hâkim olmuştur. Tanzimat’la özellikle yazı dilinde bir sadeleştirme düşüncesi aydınlar arasında hâkim olmuşsa da bu temenniden ileri gidememiştir. Fakat Yeni Lisan hareketi sonrasında Türkçede bir sadeleşme hareketi bilinçli bir şekilde başlamış, yaşayan dil (Tercüman Gazetesi Yayınları, 1981) olarak nitelendirilmiş Türkçeyle Yakup Kadri, Reşat Nuriler, Halide Edip, Faruk Nafizler, Refik Halitler eserler vermişlerdir.

Yüzyılın başında aydınlar arasında tartışılmış, ancak pek rağbet bulmamış bir metot, tasfiyecilik metodu da; 1932’den itibaren uygulanmaya konulmuştur. Üç yıllık bir çalışma, bu metodun sadeleştirme çalışmalarında doğru bir metot olmadığını göstermiştir (Karahan, 2002: 27). Amacın doğru fakat yöntemin yanlış seçildiği öz Türkçeleştirme/arılaştırma/özleştirme/sadeleştirme akımından veya o dönem için tasfiyecilik (Türkçe kökenli olmayan sözcüklerin dilden atılması) olarak nitelendirilen akımdan, Türkçenin *yabancı diller boyunduruğundan kurtarılması, geliştirilmesi ve zenginleştirilmesi* gereğine inanan Mustafa Kemal Atatürk de dâhil olmak üzere sonradan pek çok kimse vazgeçmiştir (Akt. Karahan, 2002: 27; Bzk. Korkmaz, 1992; Ercilasun 1994).

² Yazarın ölümünden sonra tekrar basılmıştır.

Toplumun belirli bir kesiminde öz Türkçecilik alanında farkındalık oluşmuşsa da bununla ilgili olumlu/olumsuz görüşler ortaya çıkmıştır. Bunların incelenmesi doğrudan bu çalışmanın konusu olmadığı için öz Türkçe konusunda başat rolde olan iki ismin farklı platformalarda öne çıkan görüşlerine kısaca yer verilecektir:

Ataç (1954)	<i>Dil işine sonradan giriştim. Daha önce başlasaydım, Dil Devriminin gerekli olduğunu daha önce anlayabilseydim ne iyi olurdu! Erken olsun geç olsun, giriştim dil işine. Gençler arasında bana uyanlar çok oldu. Yaşlılardan da var. Neden ötekilerden çok bana uyanlar oldu? Dil işine girişmem bir çıkar kaygısıyla değildir de onun için. Alıklar, benim şu buyurdu, bu buyurdu diye, şuna buna yaranmak için öz Türkçeye özendiğimi sanırlar. Oysaki ben, öz Türkçe için nice kazançları teptim, rahatımı kaçırdım, üzdüm kendimi, adıma deliye çıkarttım. Hepsi de ne dediklerini bilmez, kafalarına düşüncenin gölgesi bile girmemiş birer alıktır bana deli diyenler. Öz Türkçeye özenişim de duygularımın etkisiyle değildir. Latince, Yunanca öğretilmeyen bir ülkede tek doğru yolun, tek usul (akla uygun) yolun öz dile gitmek olduğunu düşüncemle anladım da onun için o yolu buldum</i>
Timurtaş (1979)	<i>Yeni teşkil edilen kelimeler dil kaidelerine uygun oldukları, yani canlı eklerle ve ekin fonksiyonu ile manasına aykırı olmadan meydana getirildikleri takdirde doğrudurlar. Aksi halde bunlar yanlış ve uydurma sayılırlar. Yeni kelimeler meydana getirirken bu noktaya dikkat etmek gerekir. Bugün dili sadeleştirme işinin bir çıkmaza girmesi ve halkın yeni kelimeleri beğenmemesi bundandır. Çünkü "Öz Türkçe" ve "Ari Türkçe" adları altında ortaya sürülen kelimelerin çoğu gramer şekli veya mana bakımlarından yanlıştır, uydurmadır. Bazı kelimelerde isme getirilmesi gereken ek fiile, fiile getirilmesi gereken ek isme getirilmiştir. Gramer kaidelerine uygun, manaca yanlış olmayan yeni bir kelime, uydurma bir kelime değildir. Uydurma kelime yanlış eklerle yapılan: ses, şekil veya manaca noksan olan kelimelerdir. Eklerin yanlış kullanılması ortaya garip kelimeler çıkarmaktadır.</i>

Hatta bu durum, dönemin hatıralarına da konu olabilecek nitelik kazanmıştır:

"Aydınlar arasında bir dil problemi vardı: öz Türkçe ya da Osmanlıca konuşma ve yazma. Solcuların gazetesi Cumhuriyet ağır bir öz Türkçe kullanırken sağcıların gazetesi Tercüman ağır bir eski Türkçe kullanıyordu. Bu konuda kendini taraf gören bir yazarın siyâsî görüşü, kullandığı dile bakılarak kolayca anlaşılabilirdi. Bu mesele halk katına da inmişti, sağcılar eski bir dil kullanmayı tercih ederlerken solcular da öz Türkçe kelimeler kullanmaya özen gösteriyorlardı. Yaşayan dil meselesi, halk arasında günlük sıradan tartışmaların bir konusu hâline gelmişti" (Tunç, 2018).

Korkmaz (2020) da öz Türkçecilikle ilgili şöyle demektedir: "Özellikle 1960'dan sonraki yıllarda, kendisini "Öz Türkçecilik", "arı Türkçecilik", "dilde ilerçilik" gibi adlarla tanıtan bir aşırı özleştirmecilik ve tasfiyecilik hareketine yönelme eğilimi baş göstermiş ise de yine Türk Dil Kurumu'nun öncülüğünde gerçekleştirilen düzenleme ve çalışmalarla bu yanlış gidiş, bilimsel rayına oturtularak sağlıklı ve düzenli bir gelişme yolu izlenmiştir."

Cevdet Nasuhi Savran'ın Öz Türkçeciliği

Savran; dilde sadeleşmeyi isteyen ve savunan, öz Türkçe sözcüklerin kullanılması hususunda büyük bir ilgi ve titizlik gösteren samimî bir Türkçecidir (Atasagun, 1944:5; İvgin, 1985:27). Bu sebeple yazılarının pek çoğunu öz Türkçe kelime ve deyimlerle yazmıştır. Nitekim dönemin *Öz Dilimize Doğru Dergisi*'nde Suphi Nuri (1932) bu durumu şöyle anlatmaktadır:

"İşte Doktor Cevdet Nasuhi Bey, bir gayretle kitaplarına işitilmemiş veya alışılmamış bir sürü Türk kelime ve ıstılahı bulup koydu."

Yukarıda ifade edilen cümlenin o dönem için doğru olarak görüldüğü veya düşünüldüğü değerlendirilebilir veya iddia edilebilirse de yazarın ön sözlerinde kullandığı söz varlığının neredeyse tamamının bugün hem *Öz Türkçe Sözlük* (2002) hem de *Güncel Türkçe Sözlük* (2023) derlemelerinde yer alması zikredilen düşünce veya iddianın günümüzde gerçeklikten oldukça uzakta olduğu açık ve nettir.

Cevdet Nasuhi Savran; Türk Dil Kurumu'nun İktisat Cemiyeti ile birlikte Türk iktisat terimlerini tespit etmek üzere oluşturulan komisyonlarında görev almıştır (Efe, 1944:3). Birinci Türk Dil Kurultayı'na gönüllü üye olmak arzusuyla müracaat ettiği kaydedilmektedir (Vakit Gazetesi, 16 Eylül 1932 - 17 Eylül 1932; Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 17 Eylül 1931). Burada alınan kararlara ve Türk Dili Tetkik Cemiyeti Nizamnamesi'ne göre oluşturulan yedi kolun, ruh bilimleri (psikiyatri) istilahlar şubesine seçilmiştir (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 21 Kasım.1932). Savran; Türk Dil Kurumu'nun daha sonradan üyesi de olmuştur (Yıllık 1943; 1943; Yıllık 1945-1946; 1947). 1943 yılında iktisat ve maliye terimlerine Türkçe karşılık bulunulması için oluşturulan cemiyet ekonomisi takımına ve işletme ekonomisi takımı içerisinde ayrıca oluşturulan ticaret, banka, kooperatifçilik ve sigortacılık bölümüne, ruh bilimleri ve de cemiyet bilimleri bölümüne üye olarak seçilmiştir (Yıllık 1943; 1943). Tüm bunların yanı sıra Savran, okurlardan gazetelere gelen kendi alanıyla ilgili (hekimlik) sözcüklere öz Türkçe karşılıklar bulunulması hususunda yardımcı olmuştur (Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 12 Kasım 1932). O, Türk diliyle ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

"Dilimiz. Dünyaya gözümüzü açtığımız günden itibaren ilk işittiğimiz sesler arasında anaların kulağımızdan ruhumuza aktığı tatlı, yaşatıcı ninni deyişleri, bize bu dilin manalılığı ile gelmiştir. Dilimizi çok içli bir sevgi ile severiz. Çünkü onu, o ilk ana sesini kana kana dünya varlığımızın ilk temellerini zerre zerre kanarak içmişizdir ve biz ilk meramımızı onunla anlatmışızdır. Ona, biz ana dili diyoruz. Sonsuz saygımızı kendisine çeken tarihimiz de bize o dille konuşuyor. Bugün bütün düşünüş, inanış ve duyularımızı onunla söylemekteyiz. Türk dili, bundan sonra en yüksek deyişlerin ve en geniş bilgilerin dili olacaktır. Türk dili, kendi öz kaynaklarından güç alarak yetkinleşmektedir" (Savran, 1934:4).

Cevdet Nasuhi Savran'ın öz Türkçeciliğinin eserlerindeki yansıması hakkında fikir edinebilmek için *Kooperatif Yitirenler ve Bitirenler Davası* (1929), *Bir Rapor Üç Konferans* (1931) ve *Kooperatifçilik, Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı* (1935) adlı kitaplarının ön sözlerindeki söz varlığından hareket edilerek söz konusu inceleme yapılacaktır.

Kooperatif Yitirenler ve Bitirenler Davası

Öz Türkçe Sözlük (2002)'de var.	armağan, ay(ı)rım, değiştirmek, dirim, kavram
Öz Türkçe Sözlük (2002)'de yok.	bilgice, bulunum, geçit, kaynak, kazantı, özlü, yoldaş

Bir Rapor Üç Konferans

Söz konusu eserde, ön söz yerine sadece ithaf bölümü yer aldığı için bu kitapla ilgili değerlendirilme yapılamamıştır.

Kooperatifçilik, Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı

Öz Türkçe Sözlük (2002)'de var.	bakan, çıkma, derinlik, dövüşme, sürüm, tutum, üleştirim
Öz Türkçe Sözlük (2002)'de yok.	dayanma, imrenmek, işlenmek, ölçülme, sarsıntı, satılış, takaslaşma, toplanmak, yetişkinlik, yıkılma

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Akademik hayatına İsviçre’de başlamış ve 56 yıllık ömrüne 1 bildiri, 4 kitap, 4 konferans, 38 tane makale sığdırmış Cevdet Nasuhi Savran’ın bilimsel mirasında; dil bilim çalışmalarının ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Doktor Savran’ın 18 Temmuz 1925 yılında ön sözünü yazdığı ve 1929 yılında bastırıldığı *Kooperatif Yitirenler ve Bitirenler Davası*; ön sözü olmadığı için incelenmeye dâhil edilemeyen ve 1931 yılında neşredilen *Bir Rapor Üç Konferans*; 30 Kasım 1932 yılında ön sözünü kaleme aldığı ve 1935 yılında çıkardığı *Kooperatifçilik, Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı* adlı kitaplarının ilk sözlerindeki söz varlığı öz Türkçe sözcükleri barındırıp barındırmadıkları açısından taranmıştır. Elde edilen çıktılar, *Öz Türkçe Sözlük* (2002) ve *Güncel Türkçe Sözlük* (2023) derlemelerine alınıp alınmadıkları açısından kontrol edilmiştir.

Savran’ın iki eserindeki ilk sözler karşılaştırıldığında *armağan, ay(ı)rım, bakan, çıkma, değiştirmek, derinlik, dirim, dövüşme, kavram, sürüm, tutum, üleştirim* sözcüklerinin hem *Öz Türkçe Sözlük* (2002) hem de *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)’te yer aldığı görülmektedir. Demek ki her iki derlemin örtüştüğü belirli parçacıl yapılar vardır.

Savran’ın iki eserindeki ilk sözlerine bakıldığında *bilgice, bulunum, dayanma, dövüşme, geçit, imrenmek, işlenmek, kaynak, kazantı, ölçülme, üleştirim, özlü, sarsıntı, satılış, takaslaşma, toplanmak, yetişkinlik, yıkılma, yoldaş*, sözcüklerinin tamamının *Öz Türkçe Sözlük* (2002)’te yer almadığı fakat *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)’te bulunduğu anlaşılmaktadır. Buradaki sözcüklerden hareket edilirse *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)’ün daha geniş sözlük birimlerini içerdiği söylenebilir.

Üç sözcüğün (*bulunum, kazantı, takaslaşma*) hem *Öz Türkçe Sözlük* (2002) hem *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)’te bulunmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu üç sözcükten hareket edilirse her iki derlemin birbirlerinin söz varlığını içermeyen örneklere sahip olabildiği anlaşılmaktadır.

Cevdet Nasuhi’nin iki kitabındaki ön sözlerin tarandığı, elde edilen çıktılar *Öz Türkçe Sözlük* (2002) ve *Güncel Türkçe Sözlük* (2023) derlemleriyle karşılaştırıldığı bu çalışmada, söz konusu iki derlemde de yer almayan sözcükler için şunlar söylenebilir:

- *bulunum*: *bul-* fiil kökü; önce -(U)n- biçimbirimiyle edilgen, ardından da çok işlek bir ek olan -(U)m biçimbirimiyle *görünüm, öğrenim, solunum* örneklerinde olduğu gibi Türk dili kurallarına uygun bir şekilde oluşturulmuş (bkz. Korkmaz, 2007; Parlatur ve Şahin, 2011:64-67) bir sözcüktür. Fakat günlük dilde tutunamadığı için günümüzde kullanılmamaktadır (<https://www.google.com/search?q=bulunum&oq=bulunum&aqs>).
- *kazantı*: *bulantı, çalkantı, bağlantı* gibi örneklere bakılıp türetilen (bkz. Korkmaz, 2007; Parlatur ve Şahin, 2011:65-67) fakat hem iki sözlük derlemine girmeyen ve bugün için de hiç kullanılmayan bir sözcüktür (<https://www.google.com/search?q=kazant%C4%B1&oq=kazant%C4%B1&aqs>).
- *takaslaşma*: *takas* isim gövdesine Türkçede yaygın bir şekilde kullanılan -Iaş- biçimbiriminin ve ardından -mA isim-fiilinin getirilerek oluşturulduğu *takaslaşma* sözcüğünün Türk dili kurallarına uygun bir şekilde türetildiği (bkz. Korkmaz, 2007; Parlatur ve Şahin, 2011:63-67), her iki derlemde yer almasa da dilde kullanıldığı ve tutunduğu anlaşılmaktadır (<https://www.google.com/search?q=takasla%C5%9Fma&oq=takasla%C5%9Fma&aqs>).

Yukarıda verilen 29 sözcüğün sadece 3 tanesinin *Öz Türkçe Sözlük* (2002) ve *Güncel Türkçe Sözlük* (2023)'e dâhil edilmediği; 26'sının morfolojik, semantik ve etimolojik (Bkz. Gülensoy, 2007; Korkmaz, 2007; Parlatır ve Şahin, 2011) olarak kullanımının dil bilimi açısından herhangi bir sakınca doğurmadığı ve Türkçede tutunarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca *bulunum* ve *kazantı* sözcükleri dışındaki diğer birimlerin tamamının Türkçe konuşurlar tarafından kullanıldığı, Türkçe sözlük derlemelerine (Güncel Türkçe Sözlük; Kubbealtı Lugati) eklendiği, sosyal medya platformları ve diğer mecralar başta olmak üzere günlük dilin vazgeçilmez birer parçası oldukları günümüzde dilde dolaşımda olduğu gözlemlenmekte ve de bilinmektedir.

Cevdet Nasuhi Savran'ın kitaplarının ön sözlerinin incelendiği söz konusu çalışmaya göre yazar, öz Türkçeci bir dil bilimcidir. Bunu da bilinçli entelektüel kimliğiyle yapmıştır.

Öz Türkçecilikten (arılaştırma/özleştirme/sadeleştirme) herkes anlamak istediğini anlamaya (yaşayan Türkçe) ve uygulamak istediğini uygulamaya (uydurmacılık, tasfiyecilik) çalışmışsa da Türkçe için en hakikî ve doğru yolun; yazı dilini konuşma diline sade dille ve Türk dili kurallarına uygun olacak şekilde yaklaştırmak, buna uygun düşecek tarzda konuşmak ve yazmak olduğu açıktır.

Öz Türkçeciliğin yoğun bir şekilde hissedildiği 1920'li ve 1930'lu yılların tüm yazar ve şair kesiminin eserlerinin taranması, ortaya çıkan verilerin eşzamanlı ve artzamanlı olacak şekilde incelenmesi, taranan bu eserlerdeki Türkçe söz varlığının Türkçe sözlük derlem(ler)ine eklenmesi gerekmektedir.

Öz Türkçe konusuna 100 yıla yakındır oluşan literatürün tamamının yer aldığı bir bibliyografyanın ivedilikle hazırlanması lazımdır.

Kısaltmalar

akt	Aktaran
bkz	Bakınız
s.	Sayı
ss.	Sayfa sayısı
TDK	Türk Dil Kurumu

KAYNAKÇA

Akşam Gazetesi, 1 Haziran 1930 tarihli sayısı.

Akşam Gazetesi, 27 Ocak 1934 tarihli sayısı.

Altınsoy, H. İ. (2018). *Muğla Türküleri ve Öyküleri Çalgılarımız, Çalgıcılarımız*. İstanbul: Granda Yayınları.

Anadolu Gazetesi, 21 Mayıs 1930 tarihli sayısı.

Anadolu Gazetesi, 30 Mayıs 1930 tarihli sayısı.

Anadolu Gazetesi, 01 Haziran 1930 tarihli sayısı.

Artvinli, F. (2022). Türkiye'de Nöropsikiyatrinin Sahnelenmesi ve Kurumsallaşması: Şişli Müessesesi'nde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleleri (1916-1918). O. Gözde (Ed), Tarihin dönüşümü, dönüşümün tarihi, İstanbul: Nobel Yayın Dağıtım.

Ataç, N. (1954). *Diyelim*. İstanbul: Varlık Yayınları.

Ataşgun, Y. S. (1944). Dr. Cevdet Nasuhi Savran. *Karınca Kooperatif Postası*, 10(91).

- Buran, A. ve Alkaya, E. (2013). *Çağdaş Türk Lehçeleri. (8. Basım)*. Ankara: Akçay Yayınevi.
- Cevdet Nasuhi (1929). *Kooperatif Yetirenler ve Bitirenler Davası*. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- Cevdet Nasuhi (1934). Kooperatif Nedir. *Karınca Kooperatif Postası*, 1(1).
- Daşdemir, M. (2003). Çağdaş Dil Biliminin Işığında Yeni Lisan Hareketi ve Türk Dil Devrimi'nin Karşılaştırılması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(3): 53-58.
- Efe, M. (1944). Dr. Cevdet Savran ve Kooperatifçilik. *Karınca Kooperatif Postası*, 10(91).
- Ercilasun, A. B. (1994). Atatürk'ün Kaleminden Çıkan Yazılar. *Türk Dili*, 512: 85-90.
- Erciyas, O. (2016). Kıbrıs Ağzındaki Öz Türkçe Kelimler Açısından Dağarcık'ın Dili, *Dialectology Journal of Studies*, 2, 15-28.
- Erkoç, Ş. (2009). İlk Türkçe Nöropsikiyatri Dergisi: Şişli Müessesinde Emraz-ı Akliye ve Asabiye Müsamereleri. *Tarihten*, 46(2): 37-38.
- Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 19 Aralık 1930 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 8 Mart 1931 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 31 Mart 1931 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 17 Eylül 1931 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 12 Ekim 1932 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 21 Ekim 1932 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 22 Mart 1933 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 21 Nisan 1933 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 24 Nisan 1933 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 23 Temmuz 1933 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 30 Ekim 1933 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 06 Ocak 1934 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 17 Haziran 1934 tarihli sayısı.
- Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, 10 Şubat 1934 tarihli sayısı.
- Haksas, A. R. (2010). *Muğla Menteşe Büyükleri*. haz. Adnan Çevik, Muğla: Muğla Valiliği İl Müftülüğü.
- <https://www.google.com/search?q=bulunum&oq=bulunum&aqs=chrome..69i57j0i5i10i15i30i625.1814j0j9&sourceid=chrome&ie=UTF-8> [Erişim Tarihi: 6 Mart 2023].
- http://www.tbmm.gov.tr/kutuphane/siyasi_partiler.html [Erişim Tarihi: 30 Ocak 2023]
- <https://www.google.com/search?q=kazant%C4%B1&oq=kazant%C4%B1&aqs=chrome..69i57j0i13i131i433i512j0i13i433i512j46i13i433i512j46i13i199i433i465i512j0i13i512i2j5.1708j1j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8> [Erişim Tarihi: 3 Şubat 2023].
- <https://www.google.com/search?q=takasla%C5%9Fma&oq=takasla%C5%9Fma&aqs=chrome.0.69i59l2.3557j0j4&sourceid=chrome&ie=UTF-8> [Erişim Tarihi: 6 Mart 2023].

- <https://www.google.com/search?q=bulunum&oq=bulunum&aqs> [Erişim Tarihi: 06.03.2023].
- <https://www.google.com/search?q=kazant%C4%B1&oq=kazant%C4%B1&aqs> [Erişim Tarihi: 06.03.2023].
- <https://www.google.com/search?q=takasla%C5%9Fma&oq=takasla%C5%9Fma&aqs> [[Erişim Tarihi: 06.03.2023].
- <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim tarihi: 29 Ocak 2023].
- <http://lugatim.com/> [Erişim Tarihi: 31 Ocak 2023].
- <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/40586e6c-06ff-47b6-9b2e-11d77611dfd6/01.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-40586e6c-06ff-47b6-9b2e-11d77611dfd6-m5lkoKU> [Erişim Tarihi: 15.01.2023]
- İvgin, H. (1985). Ölümünün 40. Yıl Dönümünü Bitirirken. *Karınca Kooperatif Postası*, 578.
- Kanad, H. F. (1944a). Dostumuz Dr. Cevdet Savran'ı Kaybettik. *Karınca Kooperatif*, 10(91).
- Kanad, H. F. (1946b). Kooperatifçi Dostumuz Dr. Cevdet Savran'ı Anarken. *Karınca Kooperatif*, 13(114).
- Karaabalı, M. (1946). *Anayasanın Öztürkçe Metni*. Ankara: Rıza Koşkun Matbaası.
- Karaalioğlu, S. K. (1975). *Çağdaş Öztürkçe Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevi.
- Karahan, L. (2002). Anadolu'da Türk Yazı Dilinin Gelişimi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3: 147-154.
- Kieser, H.-L. (2008). *Thinking "New Turkey": Revolutionary Ottoman Groups In Geneva Befre 1914*, Basel: Stiftung Forschungsstelle Schweiz-Türkei.
- Korkmaz, Z. (1992). *Atatürk ve Türk Dili - Belgeler-*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Korkmaz, Z. (2020). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: TDK Yayınları.
- Kocabaş, Ö. Y. (2010). *Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçilik Düşüncesinin Gelişimi*. İstanbul: Libra Kitapçılık.
- Konal, T. (2019). *Bize Öz Türkçe Yaraşır*. İstanbul: Kutlu Yayınevi.
- Kurun Gazetesi, 31 Ocak 1935 tarihli sayısı.
- Kurun Gazetesi, 6 Ekim 1935 tarihli sayısı.
- Lozan Türk Yurdu Muharrerat ve Zabt-ı Sabık Defteri, 1911, Türk Tarih Kurumu Arşivi No:Y/0653. 2 Aralık 1911 ve 30 Temmuz 1924 Tarihleri Arasındaki Toplantıların Zabıt Defterleridir.
- Nazher, Y. F. (2021). *Geç Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet'e Adli Tıp ve Bilirkişilik*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Orbay, K. Ş. (1935). *Öz Türkçe Adlar ve Sözcükler*. İstanbul: Hilmi Kitapevi.
- Orkun, H. N. (1977). *Türkçülüğün Tarihi*, Ankara: Kömen Yayınları.

- Örücü, M. M. ve Çakmaker, S. (2020). İki Uluslaşma Örneği: Yunanların Arı Dil Projesi "Katharevusa" ve Türklerin "Öztürkçe" Girişimi. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 8(20): 338-347.
- Özcan, M. ve Bulut, N. (2013). Tıp Dışındaki Farklı Alanlarda Da İz Bırakan Muğlalı Üç Hekim. *Lokman Hekim Journal*: 32: 1-10.
- Özdemir, E. (1969). *Öz Türkçe Üzerine*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Özüçetin, Y. (1997). Türkiye Dışında Kurulan Türk Yurdu Dernekler. *GÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(2): 103-107.
- Püsküllüoğlu, A. (1994). *Öz Türkçe Kılavuzu*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Püsküllüoğlu, A. (2002). *Öz Türkçe Sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ragıp Özdem (1938). *Tarihsel Bakımdan Öztürkçe ve Yabancı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi.
- Saka, R. (1964). Dr. Cevdet Nasuhi Savran (1888-1944). *Karınca Kooperatif Postası*, 31: 333-334.
- Sarı, İ. (2016). *Şanlı Lozan Tarihi*. İstanbul: NoktaE-Book.
- Savran, C. N. (1935). *Kooperatifçilik Kollektifçilik ve Devletçilik Üzerine IX Yazı*, Ankara: Ulus Matbaası.
- Suphi Nuri (1932). *Öz Dilimize Doğru*, 3, 15 Temmuz 1932 tarihli sayısı.
- TCC DAB Cumhuriyet Arşivi, Fon Kodu: DABCA-30-18-1, Kutu:29.41.18.
- Tercüman Gazetesi (1981). *Yaşayan Türkçemiz*, İstanbul: Tercüman Gazetesi Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1979). *Uydurma Olan ve Olmayan Yeni Kelimeler Sözlüğü*. İstanbul: Umur Kitapçılık.
- Tunç, A. (2018). *Bir Maniniz Yoksa Annemler Size Gelecek/70'li Yıllarda Hayatımız*. İstanbul: Can Yayınlar.
- Türk Dil Kurumu (1934). *Öz Türkçe Karşılıklar*. İstanbul: Vakıf Matbaası.
- Türk Dil Kurumu, Yıllık 1943 (1943). Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu, Yıllık 1945-1946 (1947). Ankara: TDK Yayınları.
- Türkeş, Ü. (2003). *Atatürk'ün Etrafındaki Muğlalılar*, Muğla: Elit Ajans.
- Türkeş, Ü. (2019a). *Cumhuriyet'i Kucaklayan Muğla*. Muğla: Devrim Gazete ve Matbaası.
- Türkeş, Ü. (2019b). *Saatli Kule Caddesi*. Muğla: Muğla Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Ulus Gazetesi, 4 Aralık 1934 tarihli sayısı.
- Ulus Gazetesi, 2 Mart 1936 tarihli sayısı.
- Vakit Gazetesi, 16 Eylül 1932 tarihli sayısı.
- Vakit Gazetesi, 17 Eylül 1932 tarihli sayısı.
- Vakit Gazetesi, 24 Temmuz 1933 tarihli sayısı.
- Vakit Gazetesi, 31 Kasım 1933 tarihli sayısı.
- Vatandaş, Ö. (2020). *Konuşan Sokaklar*. ed. Mustaf Gökçe, Aslı Çavdarlı Şahin, Ahmet Karadeniz, Muğla: Günce Yayınları.

Yurtçular Yasası, (1914). 28 Mart 1914-31 Mart 1914 İsviçre'de, Cenevre Şehrine Yakın Petilans Köyü'nde Pansiyon Rasin'de Kurulan İkinci Yurtçular Derneği'nin Müzakerat ve Muharreratı, İstanbul: Yeni Turan Matbaası.